

викладач кафедри англійської
філології і перекладу
Київського національного
лінгвістичного університету

МЕТОДИ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ У ДОСЛІДЖЕННІ БІБЛІЙНИХ ОБРАЗІВ-СИМВОЛІВ У МІСТИЧНОМУ ТРИЛЕРІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ФРЕНКА ПЕРЕТТІ)

У ХХІ столітті будь-яке наукове дослідження базується на міждисциплінарному підході, який охоплює кілька дисциплін одночасно. Містичний трилер – багатоаспектний феномен, який розглядається на межі літератури, лінгвістики, дискурсології, когнітології та прагматики. Вивчення біблійних образів-символів у текстах містичного трилеру вимагає застосування лінгвістичних методів з літературознавчими, охоплюючи всі рівні аналізу самого тексту, при цьому виходячи за його межі у галузь релігії, філософії, історії та культури.

Проблематика, що висвітлюється у статті, знаходить своє відображення у працях таких учених, як Л.І. Белехова, С.В. Волкова, О.П. Воробйова, О.М. Кагановська, О.С. Кубрякова, Ю. Лотман, Ж.М. Маслова, В.Г. Ніконова, А. Науменко та ін.

Головною метою статті є вивчення методів лінгвопоетичного аналізу біблійних образів-символів у містичному трилері на матеріалі творів Френка Перетті.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання:

- з'ясувати основні методи лінгвопоетичного аналізу;
- надати визначення терміну «біблійний образ-символ» у контексті лінгвопоетичного аналізу тексту;
- пояснити етапи дослідження лінгвопоетичного аспекту біблійних образів-символів на прикладах із текстів містичних трилерів Френка Перетті;

Об'єктом дослідження є методи лінгвопоетичного аналізу; предметом – методи лінгвопоетичного аналізу у дослідженні біблійних образів-символів у містичному трилері. Дослідження проведено на матеріалі творів Френка Перетті.

Лінгвостилістичний аналіз будь-якого тексту відбувається на двох рівнях – семантичному та метасеміотичному. На **семантичному** рівні мовні одиниці (слова, словосполучення та синтаксичні конструкції) розглядаються в їх прямому значенні, досліджуються семантичні зв'язки між денотатом, сигніфікатом та референтом. Мовні одиниці виділяють на фонетичному, лексичному та граматичному рівні.

На **метасеміотичному** рівні продовжується лексичний, фонетичний та граматичний аналіз виокремлених одиниць. Узагальнюючи якісні характеристики з боку стилістики, ми переходимо від дослідження безпосереднього значення мовних одиниць до вивчення їх функції у тексті у широкому контексті. Слова, словосполучення та синтаксичні конструкції аналізуються у площині додаткового змісту, що дозволяє виявити нові змісти – конотативні, образні та метафоричні.

Проте лінгвостилістичний аналіз не враховує особливості текстів художнього дискурсу, оскільки тут необхідно не просто зрозуміти зміст, але розглянути складну взаємодію словесно-мовленнєвої структури та художньо-композиційної організації твору [2, с. 471]. Аналіз художніх творів «потребує поєднання лінгвістичних методів, що охоплюють усі рівні аналізу самого тексту, з літературознавчими, котрі пов'язані з виходом за межі тексту у галузь філософії, історії, естетики» [5, с. 24]. Для цього потрібно вийти на зовсім інший рівень – звернутися до лінгвопоетики, розділу філології, який вивчає мову художнього тексту [3].

Лінгвопоетичний аналіз – це третій рівень аналізу тексту – **метаметасеміотичний**. Поєднуючи літературознавчий і лінгвістичний аналіз художнього тексту, лінгвопоетика розглядає естетичні властивості мовних одиниць у художньому контексті [6, с. 198; 4, с. 115]; вивчає способи використання метасеміотичних особливостей мовних одиниць у рамках твору, їх роль у відображенні авторської інтенції та ідейного змісту твору [2, с. 471]. Мета лінгвопоетичного аналізу – з'ясувати використання мовних засобів, за допомогою яких письменник забезпечує естетичний вплив, необхідний для втілення його ідейно-художньої мети. На цьому рівні надається характеристика ідейно-образного змісту твору, та з'ясовуються мовні засоби, завдяки яким відбувається естетичний вплив [4].

На нашу думку, лінгвопоетичний аналіз може відбуватися тільки у поєднанні горизонтального (лінгвістичного) і вертикального (лінгвістично виражений соціальний, культурний та історичний) контекстах. У вузькому значенні **«контекст** є сферою вживання слова у мовленні, семантичним радіусом дії мовної одиниці» [9], у широкому значенні він розглядається як «умови, створені текстом поряд з конституцією – елементом екстралінгвальної ситуації, оточенням учасників комунікації та коемпірією – сумою загального досвіду і загальних енциклопедичних знань про світ, які має комунікант» [9]. У сучасній лінгвістичній парадигмі представлені різні види контекстів: контекст ситуації (містить релевантні риси учасників комунікації, їхні вербальні та невербальні дії), операційний контекст (сегмент інформації, що передає мінімально необхідну інформацію, достатню для розуміння загальної), контекст культури (різні знання автора та читачів щодо тексту), соціокультурний контекст (умови, в яких наявна інформація приймається як вторинна, оскільки вона пов'язана певними асоціативними зв'язками із загальним сюжетом, певним художнім твором, героями (ремінісценції, алюзії, цитування), зафіксованими у

свідомості автора і читача), зовнішній контекст (вказівки на час, історичні умови створення тексту, місце його виникнення у соціальному, культурному, етичному відношенні), вертикальний контекст (історико-філологічне тло тексту як літературного твору), психологічний контекст (знання про автора твору) та комунікативний контекст (інтегрує компонентний склад тексту як дискурсу) [9].

Оскільки ми розглядаємо біблійний образ-символ у контексті містичного трилеру Френка Перетті, то лінгвопоетичний аналіз слід розпочати саме з нього.

Містичний трилер (англ. *mystery thriller*) – це поєднання містики і трилеру. Містика (грец. *μυστικός* – таємничий) – надприродні явища і наслідки духовної практики, як зв'язок із потойбічним світом і надприродними силами [1]. Трилер (від англ. *thrill* – тремтіння, хвилювання) – жанр белетристики, в якому винахідливі герої виступають проти злочинців чи темних сил, що несуть небезпеку безпосередньо головним героям, цілій країні, чи прагнуть зруйнувати стабільність усього світу. Характерним для цього жанру є напружений сюжет, в основі якого лежить таємна змова, яка подається в інтенсивному темпі оповіді, що не втомлює читача деталями, та кульмінаційний момент після тривалих гострих відчуттів хвилювання і страху [7, с. 105]. Таким чином, **містичний трилер** – це літературний жанр, в якому головні герої постають проти надприродних сил та явищ, які загрожують власне цим героям, або їхнім близьким, або цілому людству.

Містичні трилери Френка Перетті дуже популярні в англомовному світі. На жаль, поки що немає жодного з його творів в українському перекладі.

Біблійний образ-символ – це комплексний багатозначний семіотичний конструкт, який виникає внаслідок поєднання біблійних образів та символів. У біблійних образах-символах символ – це предмет, який виражається словом і має переносне значення. Мовні та мовленнєві образи викликають певну асоціацію, яка щось символізує у переносному значенні. Біблійні образи-символи поділяються на ті, що закріплені у культурі та на індивідуально-авторські. Закріплені у культурі образи-символи є загальновідомими. Необхідною умовою для їх адекватного розуміння є обізнаність у культурно-релігійних традиціях народу. Біблійний образ-символ у художньому втіленні вважається індивідуально-авторським і набуває символізму у певному контексті [8, с. 193].

Наприклад, розглянемо уривок із твору *The Prophet*:

'Son, the days ahead are going to be difficult for you. I want you to know that ahead of time. The Truth is coming after you, son, and, it's going to sink its claws into you and not let go until you start paying attention. There's something you need to keep in mind about the Truth, John. Depending on where where you stand, the Truth can be your best friend or your worst enemy. So let me tell you something. I mean, if I never get the chance to say anything else to you, at least let me say this "Make friends with the Truth, John, as quickly as you can" [11, p. 44] Тут ми спостерігаємо біблійний образ-символ – **the Truth**, який походить зі Святого Письма і є персоніфікацією *'Jesus saith unto him, I am the way, the truth, and the life: no man cometh unto the Father; but by me'* [10, John 14:6]. Істина – це Ісус Христос, що зрозуміло виключно із контексту. У цьому уривку все розпочинається з Present Continuous, який можна розглядати як і теперішній, так і майбутній час **The Truth is coming after you**. У читача виникає відчуття того, що це відбувається прямо зараз і він знаходиться в епіцентрі подій. Потім Перетті використовує абсолютно протилежні один одному атрибутивні словосполучення A+N **the Truth can be your best friend or your worst enemy**. Тільки дві опції, третьої немає. Далі, наказовий спосіб колокації *Make friends with the Truth*. Пропонуючи саме дружбу з Істиною, це виглядає як заповіт синові від батька, що є тільки один шлях – обрати життя з Христом.

Саме метаметасеміотичний рівень аналізу тексту може виявити, яким чином біблійні образи-символи беруть участь у передачі образного і художнього змісту, естетично впливаючи на адресата повідомлення.

Лінгвопоетичний аналіз біблійних образів-символів у містичному трилері Френка Перетті передбачає таку структуру:

На першому рівні – **жанровому** – біблійні образи-символи розглядаються з літературознавчої позиції, а саме: визначаються особливості містичного трилеру як специфічного засобу зображення християнського світобачення, надається загальна характеристика творчості Френка Перетті; вивчається специфіка містичного трилеру як жанру та виявляються особливості містичного трилеру Френка Перетті.

На другому рівні – **текстовому** – розглядається текстова реалізація біблійних образів-символів у ключових фрагментах тексту – біблійно-маркованих контекстах; виокремлюються тематичні лінії, що розвиваються у виділених контекстах, визначаються їх теми – тематичні домінанти біблійно-маркованого контексту.

На третьому рівні – **лінгвальному** – ми виявляємо засоби лінгвальної репрезентації біблійного образу-символу у біблійно-маркованому контексті; подається типологія, структура та ієрархія біблійних образів-символів; аналізуємо біблійні образи-символи, які є втіленням індивідуально-авторського світосприйняття у містичних трилерах Ф. Перетті.

Висновки. Отже, лінгвопоетичний аналіз біблійних образів-символів відбувається на трьох рівнях – жанровому, текстовому та лінгвальному. Оскільки лінгвопоетичний аналіз передбачає залучення літературознавчих та лінгвістичних розвідок, то у результаті дослідження було виявлено, що ми застосовуємо метаметасеміотичний рівень аналізу біблійних образів-символів.

Література

1. Борисова Е.Б. Лингвопоэтический анализ художественного текста: история, методология и методика исследования. Проблемы истории, филологии, культуры. 2008. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/lingvopoeticheskiy-analiz-xudozhestvennogo-teksta-istoriya-metodologiya-i-metodika-issledovaniya>

2. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва, 1963.
3. Задорнова В.Я. Слово в художественном тексте. М.: МАКС Пресс, 2005. Вып. 29. URL: http://www.philol.msu.ru/~slavphil/books/jsk_29_09zadomova.pdf
4. Ніконова В.Г. Трагедійна картина світу в поетиці Шекспіра: монографія. Д.: Видавництво ДУЕП, 2007. 364 с.
5. Степанов Г.В. О границах лингвистического и литературоведческого анализа художественного текста. Известия АН СССР. Серия литературы и языка. 1980. Т. 39, № 3. с. 198–204.
6. Федосюк М.Ю. Нерешенные вопросы теории речевых жанров. Вопросы языкознания. 1997. № 5. С. 102-120.
7. Хаботнякова П.С. Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті). Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. К.: Видавництво КНЛУ, 2015. – С. 190-194.
8. Шуляк С. Лінгвопоетика і проблеми організації текстових структур. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/25/visnuk_14.pdf
9. Bible KJV. URL: <https://www.biblegateway.com/passage/search=John+14%3A6&version=KJV>
10. Peretti F.E. Prophet. Westchester, Illinois: Crossway Books, a division of Good News Publishers, 1991. 416 p.
11. Большой энциклопедический словарь. URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/199466>

Анотація

П. ХАБОТНЯКОВА. МЕТОДИ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ У ДОСЛІДЖЕННІ БІБЛІЙНИХ ОБРАЗІВ-СИМВОЛІВ У МІСТИЧНОМУ ТРИЛЕРІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ФРЕНКА ПЕРЕТТІ)

Статтю присвячено методам лінгвопоетичного аналізу біблійних образів-символів у містичному трилері на матеріалі творів Френка Перетті. У статті з'ясовано основні методи лінгвопоетичного аналізу. Надано тлумачення терміну «біблійний образ-символ» у контексті лінгвопоетичного аналізу тексту. Представлені етапи методики дослідження лінгвопоетичного аспекту біблійних образів-символів на матеріалі творів Френка Перетті.

Ключові слова: біблійний образ-символ, лінгвопоетичний аналіз, методи лінгвопоетичного аналізу, містичний трилер, Френк Перетті

Аннотация

П. ХАБОТНЯКОВА. МЕТОДЫ ЛИНГВОПОЭТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА В ИССЛЕДОВАНИИ БИБЛЕЙСКИХ ОБРАЗОВ-СИМВОЛОВ В МИСТИЧЕСКОМ ТРИЛЛЕРЕ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ФРЭНКА ПЕРЕТТИ)

Статья посвящена методам лингвопоэтического анализа библейских образов-символов в мистическом триллере на материале произведений Фрэнка Перетти. В статье раскрыты основные методы лингвопоэтического анализа. Дано толкование термина «библейский образ-символ» в контексте лингвопоэтического анализа текста. Представлены этапы методики исследования лингвопоэтического аспекта библейских образов-символов на материале произведений Фрэнка Перетти.

Ключевые слова: библейский образ-символ, лингвопоэтический анализ, методы лингвопоэтического анализа, мистический триллер, Фрэнк Перетти

Summary

P. KHABOTNYAKOVA. THE METHOD OF LINGUOPOETIC ANALYSIS OF BIBLICAL IMAGE-SYMBOL IN THE MYSTERY THRILLER (BASED ON FRANK PERETTI NOVELS)

The article covers methods of linguopoetic analysis of biblical image-symbol in mystery thriller based on Frank Peretti novels. The article describes the basic methods of linguopoetic analysis. It gives the interpretation of the term "biblical image-symbol" in the context of linguopoetic analysis of the text. There are presented the stages of the methodology for the study of the linguopoetic aspect of biblical image-symbol based on Frank Peretti novels.

Key words: biblical image-symbol, linguopoetic analysis, methods of linguopoetic analysis, mystery thriller, Frank Peretti.